

Deze web-magazine is een samenraapsel van binnen gekomen berichten de Koninklijke Marine, Koopvaardij, Visserij en Binnenvaart aangaande over het heden en verleden.

“ Redactie ten Anker “

Abeelstraat 96
3329 AG Dordrecht
tenanker@kpnmail.nl

“ ten Anker “

Deze extra toevoeging van het web-magazine fungeert als verlengstuk en is onafscheidelijk verbonden aan de website: <https://www.tenanker.com> en conformeert zich aan de regelgeving zoals daar is vermeld.

Er zijn altijd wel mensen die met mijn werk aan de haal gaan. Aan de ene kant is dat een teken dat ik het goed heb neergezet, maar ik sta niet toe lukraak te kopiëren voor andere dan puur privé doeleinden zonder daar schriftelijke toestemming voor te vragen.

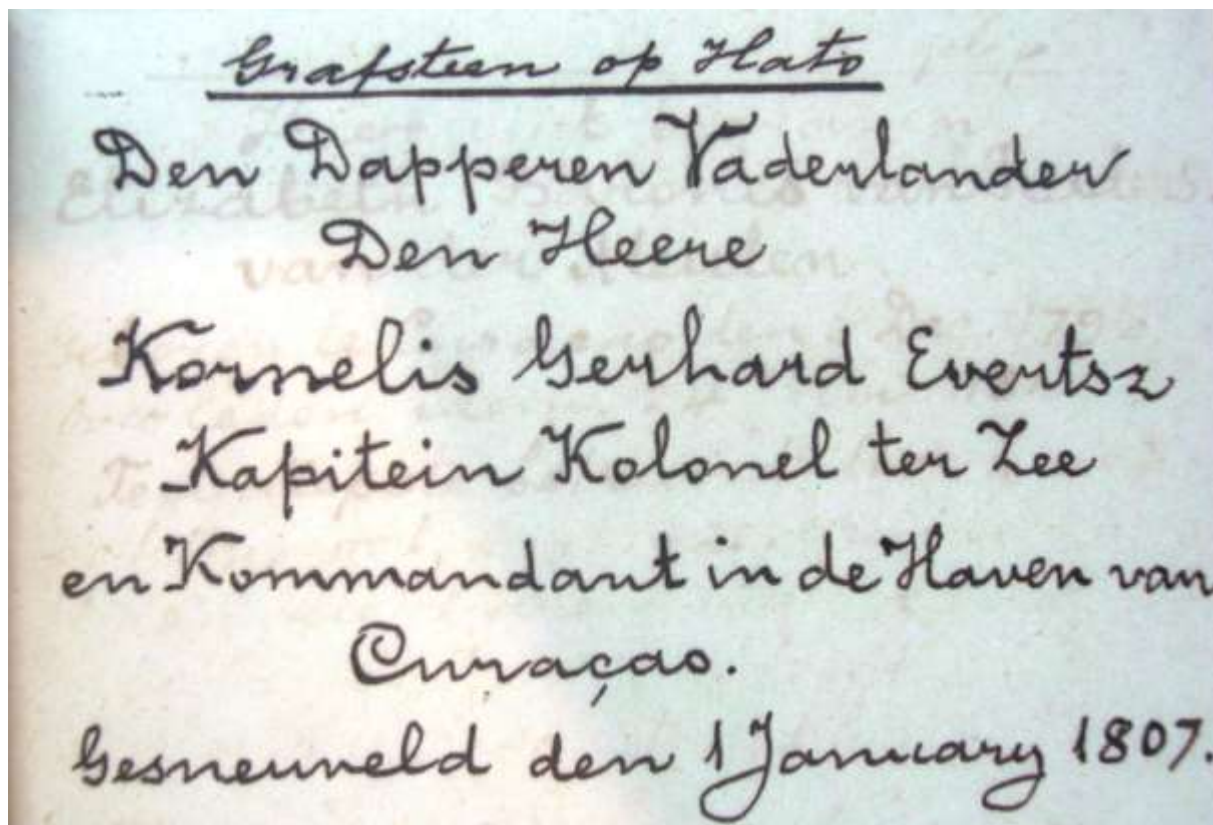

CURAÇAO 's EEUWFEST, 1816—4 Maart—1916
DOOR
P. A. EUWENS O. P.
Redacteur van Amigoe di Curaçao, Rector van het St. Elisabeth's
Gasthuis,
Curaçao en Holland zijn één.

Begraafplaats Curaçao: Landhuis Hato - Evertsz Family Cemetery

Zeven graven in verschillende staat van verval, op het terrein van Landhuis Hato (gefotografeerd 'Curaçao Winery'). Het vroegste graf is voor Kornelis Gerard Evertsz, kapitein-kolonel op zee en commandant in de haven van Curaçao, die stierf tijdens de verdediging van Sint Annabaai tegen een Engelse aanval op Nieuwjaarsdag 1807 (naar verluidt verwijderde een kanonskogel zijn hoofd). Zijn moeder en vader stierven in 1812 en 1815, en zijn hier ook begraven. De graven met halve cilinderkappen duiden op het begraven van iemand met geld en invloed. Deze graven zijn de afgelopen vijf jaar sterk verslechterd. Gefotografeerd juli 2015. Copyright (c) 2019 JA Maass

Die eenheid of liever die band gelegd tussen de Curaçaose Eilanden en het moederland dagtekent reeds van het jaar 1634, toen deze eilanden door de Hollanders op Spanje veroverd werden.

Toch is die eenheid in de loop der eeuwen voor een korte tijd verbroken geweest. Dat was van 1807 tot 1816 toen Curaçao onder Engels Bestuur stond. Van die terugkeer onder de Hollandse vlag herdacht Curaçao de 4e maart 1916 het eerste eeuwfeest.

Doch de geweldige Europese oorlog is oorzaak geweest, dat dit eeuwfeest in onze kolonie weinig méér dan in stilte gevierd en in het moederland niet eens opgemerkt werd.

Toch verdient dat historische feit en alles wat er aan vastzit, hoe dat Engels tussenbestuur tot stand en hoe er een einde aan kwam, wel in wijder kring bekend te worden, te meer nog daar het zo rijk is aan interessante bijzonderheden, die in geen enkel Hollands geschiedboek uitvoerig en kritisch beschreven zijn.

Eigenlijk was dat eeuwfeest van Curaçao in 1916 een aanhangsel van het gedenkfeest van Nederlands onafhankelijkheid, dat in 1913 op zo grootse wijze gevierd werd. Toen in 1813 na de Volkerenslag bij Leipzig en de verjaging der Franse troepen aan de vreemde overheersing een einde kwam, deelden onze eilanden niet in die vrijmaking.

Voor onze kolonie was de loop der gebeurtenissen, die zich in datzelfde tijdsgewricht hier afspeelden, een geheel andere.

Bij de stichting der Bataafse Republiek in 1795 gingen onze eilanden rehtens mede in Frans bezit over, maar werden niet direct van uit Parijs, doch van uit Den Haag sinds 1792 door de Raad der Koloniën bestuurd. Toen deze Raad bij resolutie der Staten Generaal de 9e oktober 1795 was opgeheven, werd met het toezicht der West-Indische Eilanden belast een: Comité tot de zaken van Koloniën en Bezittingen op de kust van Guinéa en in Amerika.

Het is hier de plaats niet om de talloze pogingen, plannen en intriges in herinnering te brengen door de Franse Agenten van Guadeloupe en Santo Domingo aangewend, om ons eiland onder het Uitvoerend Bewind dier eilanden te brengen.¹⁾ Het zij voldoende er hier de aandacht op te vestigen, dat die pogingen juist de tegenovergestelde uitwerking hadden. Aan de hopeloze verwarring die hier heerste, kwam 11 september 1800 een einde, toen Watkins, de commandant van het Engels fregat Nereide ons eiland voor Engeland opeiste en in bezit nam en de Fransen verdreef.

Dit Engels tussenbestuur duurde slechts tot 27 maart 1802, toen onze kolonie bij de vrede van Amiens weer onder de Bataafse Republiek terugkwam en het jaar daarna op de 13e januari officieel werd overgedragen aan C. H. Buschman, Kapitein ter zee en Commandant van 's lands fregat van oorlog Kenau Hasselaar. De volgende vier jaren waren zo mogelijk nog rampspoediger voor Curaçao.²⁾ Het waren de jaren van de herhaalde invallen der Engelsen, die onder Tucker, Bligh en Lord Murray beurtelings maar tevergeefs hun geluk beproefden, doch veel ellende brachten over de bevolking. Ten slotte slaagde Admiraal Brisbane beter, die op Nieuwjaarsdag 1807 door verraad (?) en bij verrassing het eiland overmeesterde.

Negen jaren achtereen bleef Curaçao in het bezit van Engeland. Eerst door de vrede van Parijs in 1815 kwam het weer aan Holland terug. De 27e januari 1816 zeilde de Prins van Oranje, een lineschip met 84 stukken geschut, onder commando van de Schout bij nacht J. E. Lewe van Aduard de haven binnen om het eiland van de Engelsen over te nemen. Doch daar de Engelse documenten nog niet waren aangekomen, duurde het nog tot de 4e

maart voor de Hollandse vlag van de forten woei en met het Oranje boven kon begroet worden.

¹⁾ Men zie hierover J. H. J. Hamelberg. "Een veelbewogen tijdperk," in het eerste jaarverslag van het Geschied-, Taal-, Land- en Volkenkundig Genootschap te Curaçao. Uitgegeven bij J. H. De Bussy te Amsterdam.

²⁾ Zie hierover meer uitvoerig: P. A. Euwens. "Curaçao in 1803-1804, Onze eeuw" jg. 1908.

De inneming van Curaçao op Nieuwjaarsdag 1807.

Daar is geen enkel feit in de geschiedenis onze kolonie, waarover zóveel uitvoerige geschiedbronnen bestaan, dat door de geschiedschrijvers van Curaçao zo wijdlopig besproken wordt, als de verovering van dit eiland in 1807. Geen dezer schrijvers echter heeft een volkomen betrouwbaar en onpartijdig verhaal dezer gebeurtenis kunnen te boek stellen, omdat geen hunner al die bronnen te zijner beschikking had.

De bronnen van Engelse zijde zijn : Ralfe's Naval Biography of Great-Brittain, dl. XX, waarin de eer van het welslagen der onderneming uitsluitend gegeven wordt aan James Athol Wood, kapitein der Latona. Tegen dit verhaal kwam Sir Charles Brisbane, opperbevelhebber van het Engels eskader, dat Curaçao veroverde, in verzet. Deze laatste stukken werden voor het eerst gepubliceerd in de Royal St. Vincent Gazette van 1827, (destijds was Brisbane Gouverneur van St. Vincent, een der Engelse Antillen). Deze stukken verschenen later in vertaling in de Curaçaose Courant van 1833.

Van Hollandse zijde bestaan de volgende bronnen : 1^e De Sententiën van De Hoge Militaire Vierschaar van Juli 1805 tot maart 1809. 2^e Memorie aan Z. K. H. de Souvereine Vorst der Nederlanden, overgegeven door en vanwege Mr. P.J. Changuion, gewezen gouverneur des eilands Curaçao. 3^e Rapport van de Minister van Marine Verheul aan Koning Lodewijk van 31 juli 1807, inhoudende de verklaringen der zeeofficieren, die bij de verovering van het eiland op de Hollandse oorlogsschepen in dienst waren.

Van de geschiedschrijvers dient op de eerste plaats vermeld Jhr. Mr. J. C. De Jonge, het Nederlandse Zeewezen, dl. V. p 633, welke schrijver de drie laatst genoemde officiële bescheiden ter beschikking had, maar de Engelse bronnen blijkbaar niet gekend heeft. Deze schrijver heeft zijn verhaal nog kunnen aanvullen door de mondelinge mededelingen van De Quartel, schout-bij-nacht, die in 1807 als luitenant diende aan boord van de Kenau Hasselaar.

De eerste schrijver, die een omstandig verhaal van het gebeurde heeft te boek gesteld, is P. Phoel, landsonderwijzer te Curaçao, die in het nummer van 9 juli 1825 van de Curaçaose Courant het feit beschreef, zonder de bovengenoemde Hollandse en Engelse bronnen te hebben gekend, alléén daarbij gebruik makend van de gegevens hem door ooggetuigen en tijdgenoten verstrekt.

Dit verhaal vormt de enige bron, waaruit dominee G. H. Bosch, Reizen in West-Indië, dl. I. p. 359 voor de beschrijving van het feit geput heeft.

In het jaar 1836-1837 gaf M. D. Teenstra zijn werk uit: De Nederlandse West-Indische Eilanden, waarin op blz 128 van het 2^e deel een zeer uitvoerig relaas van het gebeurde gegeven wordt.

Teenstra bezocht tweemaal onze eilanden, in 1828-1829 en opnieuw in 1833-1834. Hij drukt in zijn werk nagenoeg volledig de tekst af van de bovengenoemde Engelse bronnen, zoals hij die in vertaling in de Curaçaose Courant van 1833 gevonden had.

Bovendien kende hij het verhaal van Phoel en de Memorie van Ghanguion. Het werk van De Jonge, Het Nederlandse Zeewezen was hem natuurlijk onbekend. Teenstra geeft zonder twijfel het meest volledig en onpartijdig relaas van het gebeurde, ofschoon het zeer moeilijk is uit zijn boek zich een heldere voorstelling te maken van het gehele verloop van de gebeurtenis, daar het Engelse verslag van Brisbane lastig te ontwarren is door de processen-verbaal van het getuigenverhoor.

De overige Curaçaose geschiedschrijvers van later tijd kan men gerust buiten rekening laten, daar zij vrij beknopt meestal Bosch hebben nageschreven.

Wij geven hier allereerst het verslag van de toenmalige staat van verdediging van de haven van Curaçao volgens het zeer nauwkeurig verhaal van De Quartel, destijds luitenant aan boord van de Kenau Hasselaar, zoals De Jonge dl. V, blz 634 het weergeeft :

„Zowel door de natuur als door de vaardigheid bevond zich het eiland Curaçao in een geduchte staat van verdediging. Meer bijzonder was dat het geval met de hoofdplaats aan de St. Annabaai gelegen. Het inzeilen van deze baai kan niet geschieden dan met Zuid-Oosten wind, die aldaar op zekere tijden des jaars voortdurend waait. Daarbij komt dat de schepen, om de haven te kunnen binnenkomen, dicht langs de kust moeten lopen, waardoor zij te dezen tijde onder het bereik kwamen van de aldaar liggende wel gewapende batterijen en van de hoofdsterkte, het fort Amsterdam¹⁾. De mond der haven is nauw, hier en daar met klippen bezet en voor de mond loopt een sterke stroom, zodat men wel met de gesteldheid moet bekend zijn, om niet beneden de ingang te vervallen. “Daarenboven werd deze mond bestreken door het op een rif aan de linker uithoek der baai liggend Waterfort²⁾ en door de op de rechteroever zich bevindende hoofdsterkte Amsterdam, terwijl èn de gehele baai èn het aan de voet van dat fort liggende Willemstad weder gedekt werden door het meer achterwaarts liggende fort de Republiek, dat op een berg of rots (68 M. hoog) lag en door zijn vuur in staat was alle vijandelijke schepen, die het waagden de baai binnen te zeilen, in de grond te boren. Eindelijk lagen nog te dezen tijde in de baai, met de batterijen naar buiten gewend, het Fregat de Kenau Hasselaar van 36, en de korvet Suriname van 22 stukken, gevoerd door de Kapiteins C. G. Evertsz en J. van Nes, benevens de schoener de Vliegende Visch, welk laatste vaartuig echter uit gebrek aan

zeelieden niet bemand was. Bij zoveel bezwaren tot het inzeilen der baai en met zulke krachtdadige verdedigingsmiddelen mocht de hoofdplaats van Curaçao, van wier behoud of verlies het lot van het gehele eiland afhing, wel geacht worden beveiligd te zijn tegen alle aanslagen des vijands, gelijk zij die in deze oorlog had afgeslagen of getrotseerd, indien namelijk geen verraad gepleegd, geen list aangewend en vooral behoorlijk wacht gehouden werd. Het verwaarlozen van de zo nodige behoedzaamheid, gevoegd bij list en verraad, deden deze zo gewichtige kolonie onverwacht in vijands handen vallen."

Uit de verklaring van Admiraal Brisbane weten wij, dat het krijgsplan der Engelsen volgenderwijze werd in elkaar gezet. Op de 29e november 1806 vertrokken van het Engelse eiland Jamaica de oorlogsfregatten Arethusa, Lathona en Anson onder de scheepsbevelhebbers Sir Charles Brisbane, James Athol Wood en Lydiard.

1) De forten aan de ingang der haven, waarvan in dit citaat sprake is, zijn niet dezelfde, welke ook nu nog bestaan. Deze zijn eerst in 1827—1831 gebouwd volgens ontwerp van luitenant-generaal Baron C. R. T. Krayenhoff.

2) Dit is beslist een vergissing van de schrijver. Het fort Amsterdam en het Waterfort liggen beide op de rechteroever van de haven. Aan de linkerkant lagen de batterijen op het Rif, ter plaatse waar zich nu het Riffort bevindt.

Oorspronkelijk was het plan van Admiraal Dacres te Jamaica geweest, de beide schepen Lalhona en Anson onder opperbevel van kapitein Wood met de zending naar Curaçao te belasten. Doch toen op het laatste ogenblik kapitein Brisbane met zijn Arethusa van een kruistocht in Jamaica terugkeerde, werd deze laatste als oudste kapitein het opperbevel over het geheel eskader opgedragen. Vandaar waarschijnlijk de ijverzucht tussen deze beide kapiteins, die vooral in de genoemde polemieek sterk in het licht treedt.

Het lijdt niet de minsten twijfel, of men was op Jamaica uitstekend omtrent de toestand op Curaçao ingelicht. Jaren daarna werden hier personen nog met name genoemd, die van deze verradersdienst verdacht werden.¹⁾

In het bijzonder was men op de hoogte gesteld van de Curaçaose gewoonte om Oudejaarsavond en de gehele nacht in luidruchtigheid door het afsteken van vuurwerk, door danspartijen en het overvloedig gebruik van sterke drank te vieren. Van de verwarring, die daaruit noodzakelijk moest ontstaan, wilde Brisbane gebruik maken om het eiland bij verrassing te overmeesteren.

Voor alle zekerheid had hij op Jamaica nog een Curaçaose schipper, Jan Bislick opgepikt, die als loods bij het invaren der haven de weg moest wijzen. De 22e december 1806 vertoonde zich het Engelse fregat Fisgard, onder bevel van kapitein Sir William Bolton met twee brikken voor de haven. Bolton zond een sommatie tot overgave aan de Gouverneur.²⁾

1) Teenstra beschuldigde een zekere M. Ricardo die in 1834 Secretaris der Kamer van Koophandel en Gouv.'s vertaler was, de Engelsen te hebben ingelicht.

2) De inhoud van deze sommatie is te vinden in de Notulen van de Raad no. 985 i.d. 27 januari 1807. Bolton beweerde op deze dag in de Raad, dat Changuion de inhoud van die sommatie voor de Raadsleden verborgen had gehouden.

Doch deze gaf een weigerend antwoord. Deze schepen verdwenen daarna in Zuidelijke richting. Dit schip Fisgard was eerst later van Jamaica vertrokken, met opdracht het eskader op te zoeken en zich bij hen te voegen.

Deze schepen ontmoetten elkaar ten Westen van Curaçao bij Aruba, waar toen scheepsraad gehouden, het plan van de verovering in elkander gezet, en aan ieder der

kapiteins zijn afzonderlijke instructie gegeven werd. Daarna kruiste het eskader langs de Noordkant van Curaçao, en zeilde in de nacht van 31 december op 1 januari de Oosthoek van het eiland om, ten einde in de vroege morgen bijtijds voor de havenmond te zijn. Na de sommatie door de Fisgard om het eiland over te geven, werd hier in de boezem van het Bestuur de vraag gesteld, of er niet nog méér maatregelen van voorzorg dan de reeds bestaande dienden genomen te worden. De kapitein der artillerie W. Schmidt, daarin gesteund door de garnizoens-commandant F. H. Pfeiffer, deed daarom een belangrijk voorstel, om de haven, evenals vroeger in tijden van gevaar, met een hulk (een oud log koopvaardij-schip), met aan weerszijden op palen rustende kettingen aan de oevers verbonden, af te sluiten. Deze hulk en palen waren indertijd, toen ze door ouderdom verteerd waren, met de kettingen weer weggenomen.

Was dit voorstel uitgevoerd, zeer zeker zouden de Engelsen hun plan onmogelijk hebben kunnen uitvoeren. Doch aan dit voorstel werd geen gevolg gegeven, omdat Gouverneur Changuion oordeelde, dat die maatregel onnodig was. Naderhand bracht Changuion voor het Militair Gerechtshof tot zijn verdediging bij, dat zulks niet geschied was, omdat kapitein Evertsz, commandant van 's lands oorlogsschepen, het niet nodig geoordeeld had. Doch bewijs voor deze bewering kon hij niet bijbrengen en Evertsz kon zich niet verdedigen, omdat hij gesneuveld was.

Doch in zijn werk : *Het Nederlandse Zeewezen* getuigt de schrijver Jhr. De Jonge, dat de schout-bij-nacht De Quartel, die in die dagen als luitenant op de Kenau Hasselaar alles had meegemaakt, hem uitdrukkelijk verzekerd heeft, dat kapitein Evertsz herhaaldelijk bij de Gouverneur op het herstel van de hulk en het spannen van de ketting had aangedrongen, doch zonder gevolg.

Zonder twijfel is Changuion in deze zaak grootelijks aan zijn plicht te kort geschoten. In ieder geval had hij, overeenkomstig zijn instructies, een groten krijgsraad moeten bijeenroepen of zelfstandig de uitvoering er van moeten bevelen.

Doch hij deed hoegenaamd niets, ja nog erger. Niettegenstaande de 31ste december zich weer een kleine Engelse brik voor de haven vertoonde, doch die zich weer even spoedig verwijderde, meende de Gouverneur zich over de brik al even weinig te moeten verontrusten als over de sommatie van de Fisgard.

Diezelfde dag ging de Gouverneur met zijn gezin naar zijn buitenverblijf de plantage Bleinheim aan de overzijde van het Schottegat, om ver van het hels rumoer in de stad, de Nieuwjaarsdag rustig te kunnen doorbrengen, met het plan om op zondag 4 januari weer in de stad terug te keren.

Tijdens zijn afwezigheid liet hij het opperbevel aan anderen over. Bij die grote gerustheid van de Gouverneur volgden de meeste zee- en landofficieren zijn voorbeeld, en zodra de Landvoogd zich verwijderd had, zochten ook zij de Oudejaarsavond evenals andere jaren zo gezellig mogelijk te vieren ten huize van de Curaçaose families, waar die feestvreugde in die tijd tot in de morgenstond en door het mindere volk ook nog de gehele Nieuwjaarsdag werd doorgezet.

Een Hollander, die nooit Curaçao bezocht en hier niet een Nieuwjaarsdag heeft meegemaakt, kan zich onmogelijk een goed denkbeeld vormen van de verdwazing, broeddronkenschap en het hels lawaai der bevolking in die laatste nacht des jaars. Gelukkig gaat het tegenwoordig heel wat bedaarder toe en krijgen meer beschaafde manieren de overhand. Doch in vroeger jaren, vooral in de tijd, waarover wij nu spreken, was het of een ware bezetenheid zich van de bevolking had meester gemaakt. Dit moet men wel in het oog houden, omdat dit de voornaamste factor is, die de verovering van het eiland heeft mogelijk gemaakt.

Dominee G. B. Bosch, die in 1816 op Curaçao kwam en hier een lange reeks van jaren gewoond heeft, beschrijft zo'n Curaçaose Oudejaarsavond in zijn dagen als volgt:

“De nacht, waarin die overgang des jaars plaats heeft, werd hier van oude tijden af aan vermaken en luidruchtige vrolijkheid toegewijd. Weken ja maanden vooruit werden de vrienden op deze gastmalen en danspartijen genodigd. Die zelf geen gezelschap aan huis ontving, wist nauwelijks op welke der veelvuldige partijen hij die nacht zou doorbrengen. Duizenden van voetzoekers werden afgestoken en maakten een onverpoosd geraas, dat aan niemand enigen slaap vergunde. De laatste stuiver der armen werd die nacht aan vuurwerk besteed, zo groot was de overgeërfde gehechtheid der inwoners van dit eiland om de Oudejaarsavond met vreugdebedrijven te vieren. Niet slechts had zulks plaats bij blanke ingezetenen, zo rijke als arme, maar ook bij vrije gekleurden en slaven. Overal hoorde men de ganse nacht door het geraas hunner luidruchtige dansen, het eentonig geluid der trom en het slaan der ijzers, het handgeklap en geschreeuw vermengden zich met het losbarsten der voetzoekers en andere vuurwerken. Met de morgenstond van de Nieuwjaarsdag duurden de vreugdebedrijven nog voort. Sommige danspartijen mochten geëindigd zijn of door enige vermoeiden verlaten worden om rust te zoeken, het geraas der voetzoekers en de vocale en instrumentale dansmuziek der negers duurden nog des morgens voort en hielden nog alles in de bedwelming van de afgelopen nacht.”¹⁾

Van die staat van beneveling wilden de Engelsen met opzet gebruikmaken om dan hun slag te slaan. En zij hebben buitengewoon succes gehad.

Nadat de Engelsen de Oosthoek van het eiland waren omgezeild, konden zij zich, begunstigd door wind en stroom, rustig langs het eiland laten afzakken. Doch reeds te kwart vóór 5 uur in de vroege morgen werd het eskader op Oostseinpoot en de plantage Fuik opgemerkt. De commandant van het fort Beekenburg (Caracasbaai) gaf terstond alarmschoten. Doch de muziek op de danspartijen, het gebons van de tamboer, het luidruchtig geschreeuw van de slavenbevolking, het oorverdovend geraas van het vuurwerk overstemden die alarmseinen, zodat men in de stad niets opmerkte. De enkelen, die wellicht die schoten hoorden, konden onmogelijk begrijpen, dat het kanonschoten uit de verte waren, doch verkeerden in de waan dat het af gestoken vuurwerk was in de nabijheid. Toen de Engelse fregatten op de hoogte van de Krommelijn (tegenover Pietermaai) waren gekomen, schraalde de wind, zodat de Commandant van het eskader nog enige ogenblikken in twijfel verkeerde of hij de onderneming al dan niet zou doorzetten. Hij besloot door te zetten.

Hij schaarde zijn schepen in slagorde, liet van al zijn fregatten de Hollandse vlag hijsen en zette daarop met kracht van zeilen regelrecht op de haven aan, die de Arethusa. onder Brisbane voorop, en achtereenvolgens alle anderen zonder enige tegenstand te ontmoeten, binnenzeilden. Het was toen bijna 6 uur.

¹⁾ G.B. Bosch. *Reizen in West-Indië, dl.I. blz. 360.*

Geen enkele officier, noch van de land- noch van de zeemacht was op zijn post. De nietigste omstandigheid zou in staat geweest zijn de hoogst gewaagde onderneming te doen mislukken.

“Had het krijgsvolk in het fort Amsterdam een bos stro of een teerton in brand gestoken, zo had de onderneming moeten mislukken, daar in dat geval de loods den weg bijster zou zijn geworden.”¹⁾

De geschiedschrijver Jhr. De Jonge ²⁾ schrijft het voornamelijk aan twee omstandigheden toe, dat de Britten er in slaagden de haven aldus ongehinderd binnen te dringen.

“Het feest van Oudejaarsnacht was daarvan de eerste oorzaak. Daardoor waren de batterijen en de forten slecht bezet en was er weinig of geen wacht gehouden, zodat de vijandelijke schepen eerst zeer laat ontdekt werden. Hierbij kwam, dat door de afwezigheid van de meeste officieren en soldaten er bij de verschijning dier schepen zulk een grote verwarring ontstond, dat deze reeds de haven bereikt hadden, alvorens men op afwering bedacht was.

Maar er was nog een tweede reden, die de Britten zeer in de hand werkte.

In West-Indië, met name te Curaçao, werd niet gelijk elders, een witte vlag als parlementaire of vlag van onderhandeling gebruikt, maar de gewone Hollandsche driekleurige vlag. Van deze hadden de Britten zich vroeger meermalen bediend, wanneer zij voorstellen of mededelingen aan de regering van het eiland te doen hadden, en de onzen hadden die vlag ook als zodanig steeds geëerbiedigd. Sommige officieren hadden tegen deze gewoonte bedenkingen gemaakt en aan den Gouverneur hun vrees te kennen gegeven, dat hieruit vroeg of laat nadelige gevolgen voor de kolonie konden voortspruiten, doch die bedenkingen waren in de wind geslagen. De uitkomst leerde maar al te zeer, dat deze vrees niet ongegrond was. De Engelse fregatten, onder Hollandse of parlementaire vlag, langs de kust ziende zeilen, geraakten zij die zich bij de batterijen en op de forten bevonden in twijfel, of de Britten met vijandelijke oogmerken kwamen, dan om enig voorstel of mededeling te doen, en door deze, wij durven bijkans te beweren ongeoorloofde krijgslist bedrogen, lieten zij de vijand ongehinderd meer en meer naderen en bemerkten eerst toen het te laat was, dat zij misleid waren. In die onzekerheid deden de aan de kust liggende batterijen niets meer dan enige weinige seinschoten, welke door de forten herhaald, onder krijgsvolk, de zeelieden en de ingezetenen alarm verwekten, maar die onvoldoende waren om de kolonie te behouden.”

Daar zijn zeker wel enige bedenkingen te maken tegen de laatste redenering van deze schrijver. Het ligt voor de hand, dat de Hollandsche zeeofficieren, toen zij later bij Koning Lodewijk ter verantwoording geroepen werden, alles aangewend zullen hebben om zich vrij te pleiten en daarbij ook een handig gebruik hebben gemaakt van deze omstandigheid : het listig en ongeoorloofd gebruik maken door de Engelsen van de Hollandse in plaats van de witte parlementaire vlag.

In gewone omstandigheden, als allen op hun post waren geweest, zouden zij daardoor kunnen misleid zijn geworden. Doch hier in dit geval ging, naar onze mening, hun redenering niet op. Voor ieder moest het boven alle twijfel vast staan, dat de Engelsen kwade bedoelingen hadden en dus een bedrieglijk gebruik maakten van deze vlag. Men was in oorlog met Engeland, verder de sommatie van 22 december en het verschijnen van de Engelse brik voor de haven op 31 december toonden meer dan duidelijk hun ware bedoelingen. Maar boven alles kan het ongeoorloofd gebruik maken van deze vlag voor de Hollandse officieren ternauwernood als een reden tot verontschuldiging of een argument tot verdediging worden aangemerkt, daar geen hunner die vlag heeft kunnen opmerken, om de eenvoudige reden, dat zij geen van allen op hun post waren en dus niets gezien hebben. Op de seinposten heeft men gedaan, wat men moest doen, nl. sein- of alarmschoten lossen. Het vuren op de vijandelijke schepen had van de batterijen aan beide zijden van de haven behoren te geschieden. En deze zouden zonder enigen twijfel het gehele eskader in de grond geboord hebben, wanneer het toch gewaagd had de haven binnen te zeilen, omdat geen dezer schepen noch van stuur- noch van bakboord zijn

kanonnen op een der forten had kunnen richten en tegelijk de nauwe havenmond binnenzeilen. Doch ook dit zelfs aannemend, zouden toch op zulk een korte afstand de

1) *Aldus Brenton, Naval History. dl. I. bl. 204.*

2) *Het Nederlandsche Zeewezen, blz. 637.*

houten scheepswanden reeds met kogelgaten doorzeefd en het tuigage ontredderd en aan flarden geschoten zijn, lang voordat de scheepskanonnen één enkele bres in de harde vestingmuur gemaakt of aan de fortbatterijen het zwijgen hadden kunnen opleggen.

Om zich een juiste voorstelling van hetgeen nu verder gebeurde, toen de vijandelijke vloot, het ene schip na het andere, de havenmond binnenvoer, moet men weten waar de Hollandse schepen in de haven gemeerd lagen.

De Kenau Hasselaar van 36 stukken geschut lag met de achtersteven tegenover de batterij van de Waag, het tegenwoordige kantoor van de Spaar- en Beleenbank, dwars in de haven met de bakboordzijde naar de havenmond gericht, dus in dezelfde richting, maar iets zuidelijker, waar nu de Koningin Emmabrug ligt.

Het korvet Suriname van 22 stukken lag eveneens met bakboordzijde naar de ingang der haven gekeerd, even voorbij het Waaigat, en de niet bemande Vliegende Visch nog een klein eindje voor het Waaigat, zodat de ligging dezer schepen er juist op berekend was, om zodra zich een vijandelijk schip aan de ingang der haven vertoonde, het onmiddellijk de volle laag te geven.

Doch als de kat van honk is, dansen de muizen op tafel.

De Gouverneur was naar zijn buiten. Kapitein Van Nes, commandant van de Suriname en luitenant De Quartel waren met verlof van kapitein Evertsz, commandant van Kenau Hasselaar, naar een feestpartij op Otrabanda en ook Evertsz was daarheen gegaan. Hij had zichzelf permissie gegeven. Doch 's morgens waren zij nog niet aan boord teruggekeerd.

Volgens hun eigen getuigenis, afgelegd voor het Militair Gerechtshof, waren zij, zodra zij twee alarmschoten hoorden van het Waterfort in allerijl naar de waterkant gesneld en hadden zich van daar met de meeste spoed naar boord laten roeien. Hier vonden zij alles in beweging. Kapitein-luitenant Sloterdijk, die tijdelijk het bevel voerde over de Kenau Hasselaar, had de manschappen reeds bij de stukken verdeeld en ook de officieren der Suriname stonden eveneens reeds gereed ter verdediging.

Tegelijkertijd vertoonde zich het eerste vijandelijke fregat onder Engelse vlag, maar met een Hollandse vlag van de voortop, op de hoek van de haven, onmiddellijk gevolgd door een tweede, iets later nog door een derde en eindelijk door een vierde schip, waarop kapitein Evertsz terstond bevel gaf te vuren, welk voorbeeld eveneens door de Suriname gevolgd werd. Zie plaat I.

Doch zonder dit vuur te beantwoorden, liep het eerste fregat, de Arethusa van 44 stukken, onder bevel van Brisbane, de Kenau Hasselaar voorbij tot vlak vóór het Waaigat, waar het met loshangende zeilen (om als de aanslag zou mislopen, desnoods nog te kunnen retireren), ging tussen de Suriname en de Vliegende Visch inliggen en opende toen zijn batterijen op het fort Republiek (Nassau).

Nu kwam het tweede Britse fregat, nog zwaarder dan het eerste, (met 60 stukken geschut), de Latona onder kapt. Arthol Wood, op welk schip de gehele bakboordkuilbatterij van de Kenau speelde.

Maar ook dit vaartuig liep voorbij, nam even voorbij de Breestraat ligplaats met zijn voorsteven naar Willemstad gekeerd en richtte met zijn stuurboordbatterij schuin op de Kenau een verschrikkelijk vuur, waardoor kapt. Evertsz sneuvelde. Het derde fregat, de Anson onder kapt. Lydyard, liep niet alleen de Kenau doch ook de Suriname voorbij en ging

meer achter in de haven bij de werf liggen, waar het met zijn 18- ponders en 42 pond caronades¹⁾ zodanig de zoveel zwakkere Suriname teisterde, dat in weinige ogenblikken

1) Caronade was een soort kanon, in 1774 door een Schot Caron uitgevonden. Het was korter en lichter dan het gewone scheepskanon, nam ook minder plaats in, kon door minder manschappen bediend worden en ook vlugger. Het kon kogels van buitengewone zwaarte afschieten. Dit geschut droeg echter minder ver en gaf minder trefkans. Ook de Kenau had onder zijn 36 stukken 8 caronades van 24 ponders. Aldus De Jonge, Het Nederlandse Zeewezen, dl. V. blz. II.

het want en touwwerk vernield en de masten en koebrug geheel doorschoten werden. Het gevolg hiervan was, dat er zulk een schrik onder de bemanning, bijna geheel uit kleurlingen bestaande, ontstond, dat de meesten over boord sprongen en er behalve kapt. Van Nes en luitenant Mocque, die beiden gekwetst werden, nauwelijks 6 of 7 man aan boord over bleven.

In die toestand kostte het de vijand weinig moeite zich van de Suriname meester te maken. Kapt. Lydiard van de Anson zelf haalde de vlag van het korvet neer. Het vierde fregat, Fisgard onder kapt. William Bolton, dezelfde die 22 dec. het eiland had opgeëist, vatte post vlak vóór het fort Amsterdam, schoot van de ene zijde op het fort en van de andere zijde op de Kenau Hasselaar. Ondanks de driedubbele overmacht, het sneuvelen van de opperbevelhebber der Marine, en het zwijgen der forten, die alleen reeds de vijand hadden kunnen verpletteren, wilde kapt. luit. Sloterdijk, die na de dood van commandant Evertsz het bevel had overgenomen, van geen wijken weten. Daar men echter in de latere jaren geen Europeanen meer had kunnen bekomen om het scheepsvolk aan te vullen, waren er niet meer dan 50 blanken aan boord der beide schepen. Al de overige waren kleurlingen. Van een bijzonder heldhaftige natuur schijnen deze niet geweest te zijn. Want al heel spoedig sprong de een na den ander over boord, onder het geroep, dat ze vermoord werden. Zo bleven kapt. Sloterdijk en zijn officieren slechts met zeer weinige manschappen over.

Toch wilde hij de vlag niet strijken, totdat ten slotte de Kenau Hasselaar door de Engelsen met de sabel in de vuist geënterd en na een kort maar hardnekkig gevecht veroverd en de vlag neergehaald werd.

Tot zóver luidt het verhaal door de Hollandse marine-officieren volgens het rapport, door den Minister van Marine bij koning Lodewijk de 31ste juni 1807 ingeleverd en volgens de verklaringen door hen voor het Militair Gerechtshof afgelegd.

Alle omstandigheden in aanmerking genomen, krijgt men de indruk, dat zij zich werkelijk nog kranig gehouden en hun fouten door een heldhaftig gedrag en een ware doodsverachting hebben willen uitboeten. Wij hebben dit verhaal niet willen onderbreken door hier en daar een opmerking te maken.

Maar om een onpartijdig kritisch oordeel te vellen, moet zowel het vóór als het tegen vermeld worden.

Het valt niet te loochenen, dat de inneming van Curaçao op die bewuste Nieuwjaarsdag een schandvlek is in onze koloniale geschiedenis. Het ligt daarom wel voor de hand, dat de betrokken personen ieder van zijn kant hun uiterste best gedaan hebben om alles zo gunstig mogelijk in eigen voordeel in het licht te stellen.

En nu is het wel spijtig, dat er op de nauwkeurigheid van dit relaas wel iets valt af te dingen. Deze verklaringen der zeeofficieren kloppen niet in alles met het verhaal van de lands-onderwijzer Phoel, noch met de gegevens verstrekt door Brisbane, de aanvoerder van het Engels eskader.

De eerste zegt, hetgeen ook door Teenstra wordt bevestigd en aangevuld, dat commandant Evertsz zich nog op een bal aan de Overzijde bevond, toen de Engelse schepen reeds binnenliepen, en dat hij zich daarna in allerijl aan boord begaf van zijn fregat, waarvan ook het grootste deel van het scheepsvolk aan wal was. De wachthebbende luitenant, een jonge man, De Veer geheten, wilde zijn schip niet zonder verdediging aan de vijand overgeven, vuurde daarom op de Engelsen, hetgeen zij met schrootschoten beantwoordden, waardoor Evertsz, terwijl hij aan boord kwam, getroffen werd en sneuvelde. Ook uit het getuigenverhoor der Engelse officieren, o.a. van luitenant Higan, dienend aan boord van de Arethusa, blijkt uitdrukkelijk, dat er van de Hollandse schepen niet gevuurd is, dan nadat de Arethusa reeds rustig voor het Waaigat lag. Brisbane zelf verklaart, dat hij alvorens aan wal te gaan, eerst aan boord van de Kenau met eigen hand de vlag heeft neergehaald. Het scheepsvolk had het geschut reeds verlaten, toen Brisbane daar op het halfdek kwam en hij gelaste luitenant De Veer de vlag neer te halen, die zulks weigerde, maar als krijgsgevangene aan hem zijn degen overgaf. De Latona richtte zijn kanonnen op het fort Amsterdam en de straat ten einde te beletten, dat er mensen zouden trachten zich daar in veiligheid te stellen en ook om te voorkomen dat afwezige manschappen van de bezetting in het fort zouden terugkeren. Nog altijd was er geen enkel schot van uit het fort Amsterdam gelost. Wat was daarvan de reden ?

Toen de wachthebbende officier Sikesz de vijandelijke schepen zag binnenzeilen, stuurde hij onmiddellijk iemand naar de Garnizoenscommandant F. H. Pfeiffer om deze te waarschuwen. Doch ook deze was eerst in de morgenstond en nog wel zwaar geladen van een feestpartij teruggekeerd en had zich nog niet lang ter ruste begeven.

“Hij was pas”, zegt Teenstra, “uit de armen van Bacchus in die van Morpheus overgegaan”.

De boodschapper had dan ook de grootste moeite om hem te wekken. Maar het beneveld verstand kon er geen begrip van krijgen, dat de vijand reeds binnen de haven was en Pfeiffer viel weer opnieuw in diepe slaap. Toen hij na enigen tijd voor de tweede maal gewekt werd, kwam hij eindelijk tot bezinning, toen hij de Engelsen reeds op de muren van het fort zag.

Dat de Engelsen op Jamaica tot in de kleinste bijzonderheden omtrent de plaatselijke toestand op Curaçao moeten zijn ingelicht geweest, blijkt reeds terstond uit de prachtige ligplaats die hun schepen na het invaren en zonder enige aarzeling kozen, waardoor zij de Hollandse schepen in een oogwenk in hun macht kregen. Ook uit andere omstandigheden blijkt nog, hoe nauwkeurig zij hun aanslag hadden voorbereid. Zo o.a. had Brisbane op reis van Jamaica naar hier aan boord van de Arethusa een groot aantal stormladders in gereedheid laten brengen om de muren van het fort te beklimmen. Verder had hij last gegeven, dat alle schepen bij het invaren der haven hun sloepen op sleeptouw moesten hebben, om nadat de Hollandse oorlogsbodems overmeesterd waren, terstond met het scheepsvolk de forten te gaan bestormen,

“terwijl op elk schip slechts 30 man met de schipper zouden achterblijven, om in geval van mislukking van de aanslag de schepen in de lucht te laten vliegen, opdat er in dat geval geen spoor van een Brits oorlogsvaartuig in handen van den vijand zou vallen”.

Met andere woorden, ware de aanslag mislukt, dan zou door het in de lucht vliegen van zes oorlogsschepen ook zeker het gehele Willemstad met Otrabanda en de forten in een puinhoop veranderd zijn. En de kleinste tegenslag was voldoende geweest om het zo roekeloos opgezette plan in de war te sturen.

Het is zeker dat Brisbane de zwaarste tegenstand van de forten Amsterdam en Republiek (nu : Nassau geheten) verwacht had. Want al bleef alles daar rustig het was te voorzien, dat de bezetting zich daar van de eersten schrik zou herstellen en hun post bij de kanonnen innemen. Brisbane zelf getuigt dan ook, dat hij nimmer in zijn leven zulk een haast gemaakt heeft, als bij die gelegenheid om zo spoedig mogelijk in het fort Amsterdam te komen. De stormladders werden tegen de muren gezet en hij zelf was de eerste die de ladder beklom. Hij kwam nog juist bijtijds om te voorkomen, dat 200 man, die zich zo-even van hun verwarring hersteld hadden, en bezig waren zich aan te kleden, zich gereed maakten om weerstand te bieden. Want juist op dat ogenblik was Commandant Pfeiffer tot bezinning gekomen en stond met de bloten degen in de hand bij een der schietgaten, waar hem onmiddellijk door Brisbane en zijn mannen de degen ontnomen en hij zelf in arrest werd gesteld.

Feitelijk de enige tegenstand dien men in het fort ontmoette was van een negersoldaat, die in een der vleugels van het fort op Brisbane zijn geweer afschoot, welke kogel hem door de jaspanden ging.

Brisbane liet hem uit eerbied voor zijn dapperheid ongemoeid, doch kort daarop werd hij door de bemanning van de Latona neergeschoten.

In de verwarring hadden enige officieren en manschappen van het fort gelegenheid gevonden om te ontsnappen en naar het fort Republiek op de berg te vluchten en toen begon men vandaar op de Engelse schepen te vuren, waardoor enige van het scheepsvolk gekwetst en gedood werden.

De hoofdpersoon van het drama, dat op die beruchte Nieuwjaarsdag op Curaçao werd afgespeeld, hebben wij tot nu toe vrijwel over het hoofd gezien. Wij bedoelen de heer Changuion, Gouverneur van Curaçao.

Vóór zijn komst in de kolonie was de heer P. J. Changuion lid geweest van het Gerechtshof, eerst te 's-Hertogenbosch, later te Breda.

In maart 1804 tot Gouverneur van Curaçao benoemd, vertrok hij de 1ste juli en kwam 27 augustus in de kolonie aan. De 10e september daaraanvolgend werd hij geïnstalleerd. Zijn bestuur begon onder zeer ongunstige omstandigheden.

Toen op de dag der installatie alle compagnieën der Nationale Gardien in de wapenen werden geroepen om de eed van trouw af te leggen, werd *“aan de cavalerie, om reden der droogte en zwakheid der paarden, gepermitteerd te voet te compareren.”*¹⁾ (Public. 1894, no. 26).

Reeds zijn eerste blik uit het Gouvernementshuis bij het aanvaarden van zijn ambt, kon Changuion overtuigen van de verwoestingen en de ellende door het beleg, de hongersnood en de droogte der vorige jaren in zijn rechtsgebied aangericht ²⁾.

²⁾ Vgl. P. A. Euwens, Curafao in 1803 en 1804, Onze Eeuw jg. 1908.

In oktober daaraanvolgende maakten de Engelsen weer opnieuw voorbereidselen om het eiland te blokkeren, die eerst met alle strengheid in toepassing werd gebracht op de 31ste maart van 1805, toen Lord Murray met een eskader van 7 oorlogsschepen het eiland kwam opeisen. Het gehele eiland, nu eens het West- dan weer het Oost-district, werd door de Engelse troepen overstromd, geplunderd, het vee weggevoerd en de plantagegebouwen met de magazijnen en maisvoorraad in brand gestoken. Aan alles was gebrek. De Hollandse schepen in de haven waren niet in staat uit te zeilen om de vijand van de kust te houden. Het garnizoen had gebrek aan kriegsbehoeften. Geen nieuwe mondvoorraad kon van buiten af worden ingevoerd. De 28ste april landden de Engelsen hun leger bij Daybooi, een inham aan de Zuidzijde in het West- district ; van hieruit werden verschillende strooptochten ondernomen, en o.a. de magazijnen op de plantages San Sebastiaan, Klein en Groot Santa Martha en Porto Marie geplunderd en de gebouwen in brand gestoken. Vervolgens begonnen zij hun verwoestingswerk aan de Oostzijde der stad. Het fort Fuik

werd veroverd, de Cabrietenberg tegenover het fort Beekenburg aan de Caracasbaai bezet. Doch van hieruit werden zij door de dappere Brion³⁾ verdreven. Aan deze blokkade kwam een einde door de plotselinge dood in juli 1805 van Murray, de admiraal van het Engels eskader. De ellende was in die dagen op Curaçao zo hoog gestegen, dat de mais voor 10 stuivers de kan verkocht werd. De bevolking was de wanhoop nabij, zodat velen bij de Gouverneur een verzoekschrift indienden om het eiland maar aan de Engelsen over te

1) *Op een bepaalde plaats verschijnen.*

2) *Vgl. P. A. Euwens, Curaçao in 1803 en 1804, Onze Eeuw jg. 1908.*

3) *Zie Encycl. van Nederl. West-Indië, sub voce.*
leveren.

Werkelijk, de positie van Gouverneur Changuion was niet te benijden. En daar de man in het geheel niet van militaire zaken op de hoogte was, gevoelde hij volkomen, dat hij in deze netelige omstandigheden niet bekwaam was aan het hoofd dezer kolonie te staan. Daarom had hij reeds meermalen ontslag gevraagd. Men zegt dat er zelfs iemand anders in zijn plaats benoemd was, doch de zee was te onveilig, om Changuion te gaan aflossen. Zodra de landvoogd uit zijn rust op de plantage Bleinheim aan de overzijde van het Schottegat door de kanonschoten in de haven was opgeschrikt, begreep hij onmiddellijk dat er onraad was en dat zijn tegenwoordigheid in de stad vereist werd. Hij stapte met zijn vrouw en kinderen in een tentbootje en liet zich over het Schottegat naar de haven roeien. Met zo'n tochtje was zeker een goed uurtje gemoeid ¹⁾. Was hij nu regelrecht gegaan naar het fort Republiek (Nassau), dat hij toch moest passeren en dat nog niet veroverd was, dan had hij van hieruit het de Engelsen nog geducht lastig kunnen maken. Doch misleid door de Hollandse vlag, die nog op het fort Amsterdam woei, begaf hij zich daarheen. Hij stapte aan wal tussen de werf van de heer Van der Meulen en die van de heer Foulke, vóór het woonhuis van de heer M. Schotborg, ter plaatse waar nu de grote, nieuwe loods staat van de Curaçaose Handelmaatschappij en ging van daar over het Waaigat naar de stad. Doch aan de poort van het hoofdfort gekomen, werd hij door de Engelsen schildwacht waarschijnlijk niet herkend, en afgewezen, waarna hij terugkeerde en langs de Breestraat aan de Oostzijde van het fort Amsterdam door het sortiepoortje ²⁾ binnenkwam. Hier liep hij in de val en werd onmiddellijk gevangen genomen. Men bracht hem naar de grote zaal, waar bij aankomst de Gouverneur zijn vrouw naar een sofa geleidde, daar zij een bezwijming nabij was.

Onderwijl de landvoogd het fort binnenkwam, stak de Raad- Fiscaal, mr. P. B. van Starckenborgh, komende van de overzijde in een roeibootje de haven over, doch werd onderweg door John Elliot, victualie-meester van de Arethusa krijgsgevangen gemaakt en eveneens in de zaal van het Gouvernementshuis vóór Brisbane gebracht, waarop deze vergenoegd tot Elliot zeide :

“Dat is juist de persoon, die ik nog nodig heb. De Gouverneur heb ik reeds in mijn macht”.

Volgens de getuigenis afgelegd door H. Higman, luitenant aan boord van de Arethusa, die op dat ogenblik mede in de zaal aanwezig was, eiste Admiraal Brisbane de onmiddellijke overgave van het eiland ; tevens moest Changuion een officier, vergezeld van een Britse officier, naar het fort Republiek afvaardigen met bevel aan de commandant van het fort terstond met schieten op te houden, onder bedreiging dat in geval hieraan niet voldaan werd, Brisbane het fort met 1200 man zou komen bestormen. Gouverneur Changuion verzocht hierover eerst zijn raadsleden te mogen consulteren.

De raadsleden van die dagen waren de Heren Corn. Berch, P. A. Cancrjn, A. A. Beutner en C. A. van Eck. De Raad- Fiscaal was tevens vicepresident van deze Raad.³⁾ Uit de

Notulen blijkt niet, wie van deze Raadsleden daar toen aanwezig waren. Brisbane sloot hen in een kamer op en gaf hun enige minuten tijd om te beraadslagen. Ondertussen liep

1) De lezers, die minder goed van de topografie van Curaçao op de hoogte zijn dienen te weten dat de haven van Curaçao, ook wel de St. Annabaai geheten, 1500 m. Lang en een minimum breedte van 100 m. heeft. De haven mondt uit in een groot binnenwater, het Schottegat geheten, dat zo ruim en uitgestrekt is, dat er gemakkelijk ligplaats is voor meer dan 300 oorlogsschepen. Het fort Republiek (Nassau) ligt juist waar de haven in het Schottegat overgaat aan de Oostzijde op een hoogte van 68 m.

2) Poort of doorgang in een vestingwerk

3) Zie Notulen, 1807, no. I. no. 985.

Brisbane met het horloge in de hand de zaal op en neer tot de tijd verstreken was. Toen waren zij besloten te capituleren, maar verzochten nog enige tijd om de voorwaarden der capitulatie vast te stellen. In die tussentijd werd er een Engelse en een Hollandse officier naar het fort Republiek gezonden met bevel het schieten te staken, waaraan terstond gevolg werd gegeven.

Hiermede ging de commandant van dit fort buiten zijn bevoegdheid. Immers van het ogenblik dat Changuion als krijgsgevangene zich in de macht der Engelsen bevond, was de fort-commandant hem geen gehoorzaamheid meer verschuldigd. Hij had nu zijn eigen instructies te volgen, nl. dit fort tot het uiterste te verdedigen. Naderhand heeft men ook hierin een bewijs van verraad gezocht, omdat deze commandant, Balfour van Burleigh, een Noord-Amerikaan en de schoonzoon was van Changuion. Er is later zelfs beweerd, dat de Gouverneur zijn land verkocht en verraden heeft en de reeds tevoren geschreven en van weerszijden goedgekeurde capitulatie kant en klaar uit zijn lessenaar haalde. Doch geen enkel bewijs is daarvoor geleverd. Ofschoon wel niet alles in deze zaak is opgehelderd en er nog veel duisters overblijft, geloof ik toch dat deze bewering puur laster is. Wat luitenant Higman getuigde, is hiermede zeker in strijd.

De slotsom was, dat Changuion nog

“honorabele capitulatie wist te bedingen waardoor de burgers hun eigendommen behielden, die anders zeker een buit van de overweldiger zouden geworden zijn.”

Het is niet onmogelijk, dat de Engelsen zich zo toeschietelijk toonden, omdat zij niet zonder vrees waren voor het fort Republiek, daar ondanks al de grootspraak van Brisbane het fort met zijn 1200 man te zullen bestormen, deze wel begreep, dat zijn scheepsmacht, grotendeels bestaande uit een samenraapsel van gehuurde vreemdelingen, daartoe toch niet bij machte was.

Het pleit zeker voor de betrouwbaarheid van Changuion, dat hij het aanbod van Brisbane met verontwaardiging afwees om als civiel-gouverneur aan het hoofd der kolonie te blijven. Zo althans verzekert Phoel in zijn geschiedverhaal.

Het garnizoen en de bemanning der Hollandse schepen, ongeveer een 300 man, werden met de officieren en de gouverneur met het Engelsch fregat Anson naar Jamaica gevoerd, waar zij de 10de januari aankwamen. Van hieruit ond men hen naar Holland, nadat zij hun erewoord gegeven hadden niet meer de wapenen tegen Engeland te voeren.

In Holland wist men wel, dat de Engelsen een gelegenheid zochten om de oude, laatste en enige kolonie, die nog onder Hollands gezag was gebleven, te overheersen. Daarom besloot men de kolonie hulp te brengen. De 15de februari zeilde het fregat Utrecht, vroeger Orpheus geheten, van 82 stukken geschut onder kapitein A. Costerus uit Hellevoetsluis met

200 artilleristen der marine en veel levensmiddelen aan boord naar Curaçao. Maar men wist toen nog niet, dat de kolonie reeds op 1 januari de Engelsen in handen was gevallen. Door de stipte geheimhouding, waarmede dit fregat was uitgerust, gelukte het kapt. Costerus aan de waakzaamheid der Engelse oorlogsschepen in de Noordzee te ontsnappen. Er was dus alle hoop, dat het fregat behouden op de plaats zijner bestemming zou aankomen. Doch ongelukkig stak er in de nacht van 25 februari zulk een hevige storm op, dat de Utrecht tegen de klippen van Sonda, een der Orcadische ¹⁾ eilanden verbrijzeld werd, waarbij 30 manschappen om het leven kwamen.²⁾ Toen eindelijk het bericht van de overgave van Curaçao in het moederland bekend werd, was de verontwaardiging vooral van Koning Lodewijk buitenmate. Het onverwacht verlies dezer kolonie, het plichtverzuim en de slappe verdediging zijner officieren griefde hem geweldig.

¹⁾ *Orkney eilanden.*

²⁾ *Jhr. mr. J. C. de Jonge. Het Nederlandse Zeewezen, dl. V. blz. 615.*

Hij gelastte de Minister van Marine, Verheull, de hoofdpersonen in hechtenis te nemen. De 9de juni te 's Gravenhage aangekomen, werden Changuion, de garnizoens-commandant Pheiffer, kapitein Van Nes en kapitein-luitenant Sloterdijk de 12de augustus gearresteerd en in de generaliteits-provoost gevangen gezet. Eerst de 21ste maart van het volgend jaar deed het Hoog-militair Gerechtshof uitspraak. Gouverneur Changuion en de garnizoens-commandant Pheiffer werden beiden tot de straf met de kogel veroordeeld. De beide officieren werden vrijgesproken, daar zij

“wegens het verlies hunner schepen gerechtvaardigd en van alle schuld wegens wandevoir ¹⁾ of lafhartigheid vrijgekend waren.”

Daarom werden beiden terstond op vrije voeten gesteld. Ook het gedrag der andere officieren werd onderzocht, doch allen op gelijke wijze vrijgesproken. Onder de officieren van de Marine was natuurlijk de hoofdschuldige commandant Evertsz. Maar deze was gesneuveld.²⁾

Aan Changuion werd door zijn praktizijns ³⁾ aangeraden gratie te verzoeken, waaraan hij eerst niet wilde voldoen, daar hij in consciëntie overtuigd was, dat hij zich niets te verwijten had. *“Eindelijk na rijp beraad heb ik,”* zo schreef hij,

“op aanraden van goede vrienden en van praktizijns er mij toe bepaald om abolitie ⁴⁾ van het vonnis te vragen”.

Koning Lodewijk gaf daarop aan Changuion kwijtschelding van alle straf, doch verklaarde hem tevens onbekwaam tot het bekleden van enig ambt. Changuion leidde daarna een afgezonderd leven. Naderhand, toen aan de overheersing der Fransen in het moederland een einde was gekomen en Prins Willem van Oranje, uit Engeland teruggekeerd, Koning der Nederlanden was geworden, werd bij Kon. Besluit van 23 November 1814

„goedgevonden, al hetgeen aan P. J. Changuion als gewezen Gouverneur van Curaçao bij sententie ⁵⁾ van de Hooge Militaire Vierschaar van 21 Maart 1808 tot delict is geïmputeerd ⁶⁾, te aboleeren ⁷⁾ en te vernietigen, zooals geschiedt bij dezen en voornoemden Changuion tot zijn goeden naam en faam en in den staat, waarin hij was vóór de pronuntiatie van dezelve, hersteld en gerestitueerd.”

In 1816 volgde zijn benoeming en 29 Februari 1816 zijn aanstelling tot Raad-Fiscaal a.i. bij het Hof van Justitie in Suriname ⁸⁾ en nog in hetzelfde jaar werd hij Secretaris van het Hof. Hij overleed in 1820 te Paramaribo.

Ook de garnizoenscommandant Pheiffer kreeg lijfsgenade, doch werd tot cassatie veroordeeld. Zijn latere levensloop heb ik niet kunnen achterhalen.

De commandant van het fort Republiek, de Noord-Amerikaan P. Balfour van Burleigh klom op tot luitenant-kolonel en was in die rang later garnizoens-commandant te Paramaribo, terzelfder tijd dat zijn schoonvader secretaris van het Gerechtshof was.

¹⁾ *Plichtsverzuim*

²⁾ *Kapitein Evertsz werd op de plantage Halo begraven. Even voorbij het stenen riool, waardoor het water uit de grot loopt, was ter linkerszijde van de weg een kleine ommuurde begraafplaats. Daar stond eertijds op het graf van Evertsz de volgende inscriptie : "Den dapperen Vaderlander, den heere Cornelis Gerard Evertsz, kapitein-kolonel ter zee en commandant in de haven van Curaçao, gesneuveld den 1 Januari 1807."*

³⁾ *Advocaten*

⁴⁾ *Kwijtschelding van straf door de vorst*

⁵⁾ *Uitspraak* ⁶⁾ *Ten laste gelegd* ⁷⁾ *Vrij te spreken*

⁸⁾ *Zie Surinaamse Gouvernementsbladen, 27 februari 1816, no.1.*

hier is het trieste levensverhaal over de Fam. Evertsz van landhuis Hato.

<https://youtu.be/1FUTZLGPko>

**27 november 2020 de maandeditie
1 december 2020 extra editie Nederlandse Antillen / Suriname
4 december 2020 de weekeditie**